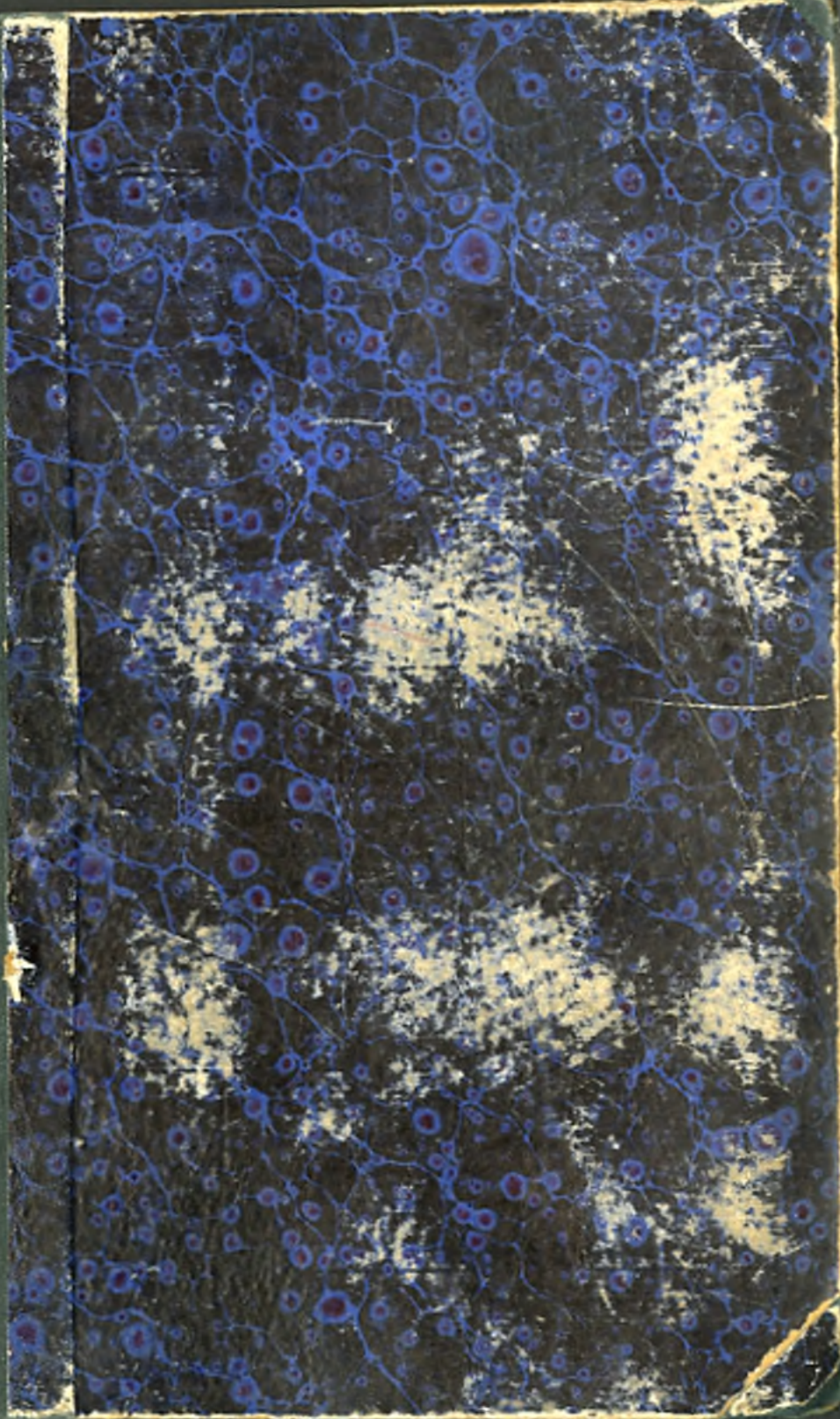

Politikai
röpiratok.

80.

80
614

E G Y

ŐSZINTE VALLOMÁS.

I R T A

15.

P E S T,

NYOMATOTT AZ „ATHENAEUM“ NYOMDÁJÁBAN.

1 8 7 0.

61675 021650821

EGY

SÁMÓVÁNY

DE BALLAGI GEZA

1884

„Röviden és kerekén.“

Bármily szívesen tekintenők az Austria és Magyarország közt létrejött államjogi egyezményt bevégzett tényül, a baloldal szívós magatartása, egy-némely más jelenségek s különösen az austriai belviszonyok egyes mozzanatai által ismételve az említett egyezmény taglalásába sodortatunk.

Ki néz közöttünk az osztrák belzavarok lefolyásának teljes megnyugvással elébe? Ki tagadja e zavarok befolyását hazai belviszonyaink alakulására? Ki vitat el egy tekintélyes kisebbség törekvéseitől minden jogosultságot?

Elismerjük, hogy a baloldal' eljárásában személyes érdekek játszanak szerepet, miután az öntudatos ember mindig azon hiedelemben cselekszik, hogy az illető cselekmény végrehajtása nagyobb boldogságban részesítendi, mint annak elmulasztása. Ha tudjuk, hogy kit mi boldogít, tudjuk azt is, hogy ki mennyit ér. Az felel meg feladatának leginkább, ki a közérdek előmozdításának segítségével boldo-

gitja önmagát; mert valóban helyesebben eszelepszik az, ki a közérdekkel kapcsolatban saját érdekeit is előmozditja, mint az, ki a közérdek kielégítése mellett saját boldogságát öntudatlanul bár, de észszerű ok nélkül szem elől tévesztve, egygyel kevesebb embernek használ.

Ily értelemben elismerve tehát, hogy a baloldalon személyes érdekek játszák a szerepet, nem valószínű, hogy vezérférfiai saját személyes érdekeit oly politikával és törekvésekkel azonosítják, melyek minden jogosultságot és jövőt feltétlenül nélkülöznek. S részünkről ezuttal azon bekövetkező eset kijelölésére vállalkoztunk, melyben a baloldal politikája követendő leend.

A mai bal- és jobboldal alakulásának és fennállásának forrása első sorban azon körülményben rejlik, melynél fogva az első némileg hazánk erejének tulbecsülésével kapcsolatban Austria felosztását, illetőleg eldaraboltatását már közel jövőben valószínűnek vélvén, kevésbé kívánt azzal szorosabb szövetségbe lépni, mint a jobboldal. A magyar állam és nemzet hatalmára mindkét párt féltékeny s a baloldal nem féltheté jobban Austriától a nemzet függetlenségét, mert különben nemzetünk erejét tulkevésre, ellenben Austria hatalmát és jövőjét tulnagyra kellett volna egyszersmind becsülnie. Ama véleményeltérésnek felel meg körülbelül a baloldal politikája Austriával és a jobboldallal szemben, valamint a jobboldal által támogatott államjogi egyezmény is, melynek valódi lényege dióhéjba szorítva s némileg a szokásos felfogástól eltérőleg következő.

Austria és Magyarország az alkotmányos jogok gyakorlásában vagyis a közös akarat meghatározásában egyenjogú felekül ismervék el, de az államigazgatás terén mind a kötelezettségek, mind pedig a tényleges élvezetek egyenlőtlenek. Állításunk első részének bizonyosságául szolgál a delegationalis intézmény, kapcsolatban a többi alaki megszabásokkal. Ellenben állításunk másik részének bizonyosságául szolgálnak az állami szükségletekre és terhekre vonatkozó anyagi megszabások, kapcsolatban a tényekkel. Ez utóbbiak nyomán Magyarország 30%-kal, járul a közös kiadások fedezéséhez, a közös véderőhöz ellenben mintegy 41%-kal vagyis a 800,000 főből álló rendes hadsereghez a népességszámnak megfelelőleg mintegy 330,000 emberrel. Miután azonban Magyarország a közös kiadások fedezéséhez csak 30%-kal járul, tulajdonképen csakis a hadsereg 30%-ának vagyis 240,000 hadfi szükségleteit fedezi s a feljebb, való 90,000 magyar katona fenntartása Austria terhére esik. Ennélfogva tehát nemcsak hogy Magyarország kevesebb fővel járul a rendes hadsereghez mint Austria, de még a magyar hadsereg szükségleteit is részben Austria fedezi.

A határőrvidéki intézmény számbavétele mellett szenvednek ugyan e számok némi változást, de a lényeg ugyanaz marad.

Austria magasabb járulékeinak megfelelőleg a főhatalmat tényleg kezében tartja. A közös hivatalok, valamint a hadsereg tiszti állomásai nagyobb részt osztrák alattvalók által töltvék be. Az udvar, de

különösen a közös hivatalok és a hadsereg főszékhelye Austriában van s ez utóbbinak hivatalos nyelve, tényleg a közös kormányzat hivatalos nyelveül szolgál. Végül pedig Dalmátiát, melyet Magyarország jogilag magáénak vall, tényleg Austria birtokolja.

Elvontan tekintve, mindez természetszerű; mert általában mennél szorosabb összeköttetésben áll két állam, illetőleg személyiség, annál szükségesebb, hogy az érintkezési pontokon tényleges jogosultságaik és élvezeteik kötelezettségeikkel arányban álljanak; különösen pedig, mert az idézett előnyöket Austria illő ellenszolgálat mellett élvezi.

A létrehozott egyezmény után itélve, fel nem tehetjük a jobboldalról, hogy a kiegyezkedés alkalmával Austria szétbomlását közel jövőben valószínűnek hívé, mert lehetetlen, hogy Magyarország jövőjét meggyőződészerűleg roskadozó alapra építette légyen, s mert különben Austria pénzügyi segélyének mellőzésével kapcsolatban a fennálló szorosabb viszony megszüntetésére kellett volna már mai napig is törekednie. A jobboldal mindezt nem tette, sőt inkább Austria felbomlását valószínűtlennnek vélve, szövetségét Magyarország állami fennállásának mellőzhetlen biztosítékául tekinté s valószínűleg azon véleményben vala, hogy egykor Magyarország fejlődésével és különösen Austria pénzügyi segélyének mellőzésével párhuzamban, körülbelül ugyanazon előnyöket fogja élvezhetni Austriával szemben a fennálló államjogi szerződések határain belül, mint a melyeket jelenleg Austria Magyarországgal szemben élvez.

Említők, hogy a mai állapot teljesen természet-szerű, de ezzel nem kívántuk azt állítani, hogy az a két fél érdekeinek mindenben megfelel, sőt inkább tudva, hogy bármely tényleges előjog teherként súlyosodik a birtokosra, ha az ellenszolgálatra megkívántató eszközök felett nem rendelkezik, kérdés: vajjon kárpótoltatik-e Austria a nyújtott segélyért a fenn elősorolt előnyök által, s vajjon Magyarországgal feledtetik-e a nyert segély szükségszerű nélkülözéseit? E kérdéssel szemben azon meggyőződésben vagyunk, hogy Austria többre vállalkozott, mint a mennyit elbir, ellenben Magyarország ma már többre képes, mint a mennyire vállalkozott. Állításunk bizonyosságául szolgálunk hazánkban némileg a baloldal magatartása és államháztartási viszonyaink, másrésről pedig azon kétségbevonhatlan tény, hogy Austria zilált államháztartási viszonyai folytán mai kötelezettségeinek mindinkább képtelen megfelelni.

E viszasság a közösügyi járulékokra vonatkozó mai megszabások fennmaradása esetében mindinkább növekedni fog, mert Magyarország előtt a fejlődés tág tere áll nyitva s jelenleg még nélküli az élesebb társadalmi ellentéteket, ellenben Austria alig néz gyors fejlődésnek elébe.

Kétségtelen ugyanis, hogy Austria gyengeségének forrása részben a nyilvánuló nemzetiségi ellentétekben, illetőleg egyenetlenkedésekben rejlik, mely utóbbiak kiegyenlítésén Austria kormányfőférfiai épen jelenleg fáradoznak s részünkről teljes sikert ohajtunk törekvéseiknek, de reményünk korántsem biztos.

Csehországban a lakosság egy harmada és egyszerűs mind legértelmesebb része német, s a cseh nemzetiség daczára e körülmények, nem szabadelvű nemzetiségi törvényt, melylyel már bir, de állami függetlenséget követel. A társadalmi viszályok által zaklatott Gácsországot szintén két ellenségeskedő nemzetiség lakja, s esetleg Austria a lengyeleket kielégítve, a rutheneket ellenségeivé teszi, holott a lengyelek ingadozó természeténél fogva és egy tekintélyes többség felett rendelkező mérsékelt párt hiányában már eme fél kielégítése is akadályokba ütközik.

Mind e hátrányokon kívül felette nehezíti Austria munkáját azon körülmény, hogy a nemzetiségi és társadalmi ellentétek szoros összefüggésben állanak, vagyis a szláv elem többé-kevésbé egybe esik a proletariatus és munkás-osztálylyal, s ép ez okból valószínű, hogy a foederalismus legjobb esetben is csak részben elégitené ki az elégedetleneket.

Austria társadalmi viszonyainak kedvezőtlen állapotát tanusítja a lelépett ministerium is, mely az osztrák polgári osztály sajátságait egyesítve magában, alig birt azon öntudattal, hogy mint államkormány nem a polgári osztály, hanem az összesség szolgálatában áll; sőt inkább mindig azonosítja magát a polgársággal, mely Austriában elég erős bármely parlamentarizmus megbuktatására, de tartós uralomra majdnem képtelen. Hadat üzen egy ugyanazon pillanatban az alsó és felső osztálynak, az egyháznak s a haderő által képviselt független államhatalomnak, hivatásául tekinti az állami egység és a német hege-

monia fenntartását, s az ekkép felháborított társadalmat — vagy épen csak önmagát — egységes parlament alakjában kizárólagos uralomra törekszik juttatni, törekvései közepett számtalanszor feledve, hogy bármely állami intézmény megszűnik szabadelvü lenni, mihelyt a rendes állami életet lehetlenné teszi, valamint hogy sok szabadság koránt sem nyit szükségképen minden körülmények közt szabad utat az általános előhaladásnak, s még kevésbé azonos a gyors előhaladással.

Ezek az osztrák polgárság kiváló jellemvonásai, de a türelmetlenségben Austria társadalmi osztályai egyenlők, s az ellentétek felhalmozásában mindannyian közreműködtek.

Az előhaladás forrása ellentét; de viszont ellentét: megfelelő kapocs, azaz egység hiányában mindig szétbomlásra vezet. S ime Austria, e tárháza az ellentéteknek, retteg az absolutismustól s a parlamentarismust hajhászsa, mely azonban csak szilárd és békés társadalomban alkalmazható.

Ily körülmények közt és a közösügyi járulékokra nézve fennálló mai megszabások mellett nem remélhető Austria államháztartási viszonyainak javulása s majdnem azon gondolatra kell jönnünk, hogy Austria nem hordva többé önmagában belszilárdulásának eszközét, a társadalmon kívül álló hatalomtól vagy kívülről várja jövőjének eldöntését, illetőleg biztosítását.

Tagadhatlan, hogy Austriában állami fennállásunknak mellözhetlen támaszát birjuk s ép ez okból

természeteszerű, hogy zilált belállapotának kedvezőtlen visszahatását minden ponton tapasztaljuk.

A delegationalis intézmény fennállása csak addig valószínű, míg Austria és Magyarország a közös kiadások, illetőleg kötelezettségek megszabásánál nemcsak ugyanazon érdekek által vezéreltetnek, de egyszersmind egyenlő mérvben érdekelvők. A mai állapot e követelménynek meg nem felel; mert Magyarország, melyre a kiadásoknak csak $\frac{2}{10}$ része nehezül s melynek államháztartása feleslegeket tüntet elő, aránylag sokkal kevésbé érdekeltetik a közös kiadások összegének változása által, mint Austria, mely a kiadásokhoz $\frac{7}{10}$ részzel járul, s melynek államháztartása szigorú takarékoság mellett folytonosan nagymérvű hiányt tüntet elő. Az esetleges veszély, melynek forrása e körülményben rejlik, a magyar delegationalis fél tulsúlyával párhuzamban növekszik.

A katonai hatalom, melynek főszékhelye Austria, illetőleg Bécs, csakis az osztrák társadalom gyengesége és megfelelő magatartása mellett folytathatja határőrvidéki izgatásait.

A Horvátországban, valamint a nemzetiségek táborában tapasztalható újabb izgatottság első sorban az austriai foederalistikus mozgalmak következményeül tekinthető.

Legújabb időben hitelünk is csorbát szenvedett, miután hitelpapirjaink az austriaiakkal együtt Európa első pénzpiaczáról ugyszólván kizárattak, s természeteszerűleg, mert ha Austria nem érdemel hitelt, még

kevésbé érdemel Magyarország mely az elsőnek pénzügyi segélyét élvezi.

Ily viszonyok közt Magyarország közönyös és semleges nem maradhat, s véleményünk szerint többé-kevésbé szűk korlátok közt meghatározható azon eljárás, mely Magyarország elé van szabva.

Ugyanis: vagy tágítania kell a fennálló szövetségi kapcsolatot, vagy pedig a fennálló alapszerződések határain belül törekednie kell a közös szükségletek leszállítására s át kell vennie Austriától a hatalom egy részét a kötelezettségek illő részével együtt.

Első esetben szűkebb mértékre szoríttatván a külügyek közössége s lehetőségig elkülönítetvén a két hadsereg, Austria pénzügyi segélyének megszüntetével kapcsolatban illő korlátok közé szoríttatnék a magyar hadsereg, s változást szenvedhetne esetleg a delegationalis intézmény.

Második esetben mielőbb felemeltetvén a magyarországi közöstudgyi hányad, megszüntetnék egyzersmind azon kedvezmények illő része, melyeket Austria jelenleg Magyarországgal szemben a nyújtott segély fejében élvez.

Az első ut a baloldal politikájának felel meg, a második ut követésére a jobboldal van hivatva; ez utat szabja eléje multja.

Teljes sikert ohajtunk a jobboldal kísérőjéül s kívánjuk, hogy mellőzhetővé váljék a baloldal politikája, mely hasonlithatlanul jobb, mint a közönyös semlegesség.

DE BALLAGI GÉZA.

